

Moje ekonomické povědomí

Co se v kapitole dozvíte

Kapitola vám pomůže:

- uvědomit si nutnost osvojení si základních poznatků z ekonomie
- být si vědom(a) toho, že během života člověk musí řešit řadu životních událostí, které víceméně souvisejí s vhodnou aplikací jeho poznatků (mimo jiné i z oblasti ekonomie a financí)

Cílem této kapitoly je:

- upozornit na fakt, že je žádoucí a nutné se obeznámit se základními poznatky a skutečnostmi z oblasti ekonomie a financí
- poukázat na to, že ekonomické vzdělání je nutné po celý život rozvíjet a upevňovat, a to v souvislosti s novými společenskými skutečnostmi

Společenský vývoj globálního světa velmi úzce souvisí s ekonomickým vývojem. Zejména poslední problematické roky zatížené světovou finanční krizí jasně ukazují, že je potřebné a žádoucí i pro obyčejného člověka se vzdělávat také v oblasti ekonomie a financí. Už jen proto, aby obstál na trhu práce, orientoval se v problematice peněz, nabídek zboží a finančních produktů a vyvaroval se nechtěných ekonomických a finančních závazků.

Tato závěrečná kapitola by vám měla nastínit několik velmi častých situací či stavů, ve kterých se můžete ocitnout a ve kterých byste se měli orientovat, ale také si počínat obezřetně, abyste se nedostali do obtížně řešitelné situace.

Šedá teorie – zelený strom života

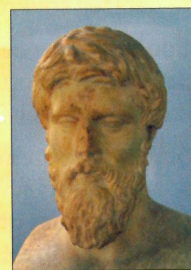
Život přináší mnoho životních událostí, do kterých se člověk dostává; samozřejmě je ani zdaleka nelze postihnout popsáním na příkladu. Tato kapitola by pro vás měla být otevřenou a neustále doplňovanou studnicí životních zkušeností a znalostí a měla by pomáhat postupně budovat ekonomické a finanční povědomí. Vnímejte proto i dobré rady svých nejbližších, vyučujících či lidí disponujících skutečným životním moudrem, zvláště pokud jsou ochotni se o ně s vámi podělit.

• BOETCKEROVO (NEJEN) FINANČNÍ DESATERO

Na úvod přinášíme tzv. **Boetckerovo finanční desatero**. Je nejen radou pro obezřetné nakládání s financemi, ale vyjadřuje vlastně i hlubší filosofický názor na chování a jednání lidí. **William Boetcker** (1873–1962), původem Němec, byl americký duchovní. Velmi se však také zajímal o společenskou dění a ekonomii. „Desatero“ publikoval již v roce 1916.

Boetckerovo desatero také vhodně doplňuje výrok starořeckého filosofa **Plutarcha**:

„Tíhnutí lidské povahy k nepřejčnosti je takové, že se člověk pro přednosti ostatních rmoutí víc, než se raduje ze svých vlastních.“ Plutarchos

Plutarchos

Boetckerovo finanční desatero

① Prosperitu nelze založit na bezstarostném zacházení s financemi.	⑥ Nedostaneš se z problémů, když utratíš víc, než vyděláš.
② Slabí se neposílí oslabením silných.	⑦ Spolupráci lidí neposílíš zvyšováním nenávnosti.
③ Malí nevyrostou omezováním velkých.	⑧ Solidní jistotu nezajistíš vypůjčenými penězi.
④ Chudým nepomůže zničení bohatých.	⑨ Charakter a odvaha se neposílí zničením lidské iniciativy.
⑤ Mzda pracovníků se nezvýší utlačováním těch, z jejichž peněz je placena.	⑩ Lidem nepomůžeš, když jim soustavně děláš to, co nechceš, aby dělali tobě.

Pojďme nyní tyto poznatky doplnit několika praktickými radami a poznatky z oblasti ekonomie a financí. Přinášíme je jako malou ukázkou toho, čím se zabývá praktická cvičebnice, která navazuje na výuku obsaženou v této učebnici.

Každou ze tří rad uvozuje citát z publikace *Murphyho zákon* od **Arthura Blocha** (nakladatelství Svoboda Liberta, 1993).

• OBĚTOVANÁ PŘÍLEŽITOST

„Jestliže přestoupíš do jiné fronty, ta, kterou jsi právě opustil začne postupovat rychleji.“

Murphyho zákon, Arthur Bloch

Co znamená tento pojem? Jedním ze základních ekonomických pojmů je slovo **oběť**. Chceme-li získat nějakou hodnotu, musíme něco jiného obětovat. Nejmenší oběť, kterou můžeme přinést, jsou **peníze**. V některých případech jsou to ale i ně-

kteří jiné vyšší hodnoty – jednou z nich je například čas. Obvykle však **obě dvě hodnoty obětuje současně**. Znamená to, že např. při návštěvě obchodního domu hodinu trvá, než zaparkujeme, než seženeme vozík, projedeme nákupním střediskem, nalezneme žádané zboží, které pak u pokladny pak zaplatíme. Obětovali jsme svůj čas a peníze a k tomu by měla být poskytnuta přiměřená protihodnota. Obě dvě **obětované hodnoty jsou vzácné**. Čas lidského života je nám vyměřen a ani peníze nemáme zadarmo. **Protihodnota tedy musí vyjadřovat naši skutečnou potřebu.**

Jsou však i hodnoty ještě vyšší. Někdy jsme nuceni obětovat čest, řada lidí obětovala za svou vlast i svůj život.

Přiměřenost této potřeby posuzujeme na základě dalšího ekonomického pojmu, jímž je slovo **volba**. **Volíme tedy z několika možností, tj. příležitostí.** Například věc koupíme/nekoupíme, koupíme věc jinou, jindy a jinde (obětuje také více času). **Slovo volba člověka provází celý život.** Neustále musíme zvažovat okolnosti, a tím pádem nám také něco jiného utíká. Je to dáno tím, že člověk např. nemůže být v jednom okamžiku na dvou místech, nemůže dělat vícero věcí současně, nemůže vykonávat více zaměstnání v jednu pracovní dobu apod. **Volíme tedy mezi různými příležitostmi.** Jsme-li v práci, nemůžeme být současně na rybách, učíme-li se, nemůžeme být současně v kině apod. Musíme si vybrat, volit a něco z toho musíme obětovat. To, co obětuje (čili v úvodu zmiňovaná **obětovaná příležitost**), se může později ukázat jako mnohem lepší varianta, varianta, která byla prospěšnější, ziskovější, užitečnější. Avšak tato varianta, tato příležitost nám již ušla a pravděpodobně se již nikdy nevrátí. Klasickou ukázkou takové volby můžeme spatřovat i v české národní opeře *Prodává nevěsta*, kde celá vesnická pospolitost (ve známé árii) nabádá ústřední postavu: „...*Rozmysli se Mařenko*“.

Pojem **obětovaná příležitost** má pak své výrazy v doplňujících parametrech jako jsou:

- náklady ušlé příležitosti,
- výnosy ušlé příležitosti,
- ušlý zisk.

Při ekonomickém uvažování musíme tedy porovnávat, zda např. ušlý zisk z obětované příležitosti by nebyl ve skutečnosti větší než skutečně dosažený zisk dle námi zvolené alternativy.

Ve všem našem konání můžeme spatřovat alternativy: můžeme/nemůžeme, musíme/nemusíme, chceme/nechceme...

Vlastně bychom takhle měli uvažovat při každém našem rozhodování; dobří ekonomové tak totiž činí. Uvažují proto například v kategoriích **alternativní náklady**, **výnosy**, **ekonomický (alternativní) zisk** apod.

Rozhodování by nemělo být zbrklé, impulsivní a bez znalosti důsledků. Rozhodování patří mezi stěžejní funkce každého managementu ve státě, ve firmách a mělo by být samozřejmostí i v domácnostech.

Naučte se tomuto zvažování a rozhodování. Uvidíte sami, že každá akce vyvolává reakci, každá volba znamená oběť, že neexistuje pouze jedna příležitost a jedna volba...

Je charakteristickým znakem každého dobrého hospodáře, že uvažuje i právě v kategoriích **obětované příležitosti** a že se rozhoduje na základě odpovídajících informací.

Zjištění těchto informací musí předcházet vašemu rozhodnutí (neboť „*pozdě bycha honiti...*“ – ušlé příležitosti se už většinou neopakují).

• CENOVÉ TRIKY A KLAMAVÁ NABÍDKA

„Zkušenost je věc, kterou získáš až potom, cos ji potřeboval.“

Murphyho zákon, Arthur Bloch

Úvodem malý slogan: „**Naše vydavatelství vám vytiskne vše, kromě falešných bankovek (a v případě potřeby i to)**“.

Věříte této nabídce? Asi moc ne, že? Je to jen klamavý trik.

Jistě jste narazili na některé reklamní slogany, které se vám zdály přehnané, nebo klamavé. Správně bychom však měli rozlišovat, zda se jedná o:

- klamání,
- přehánění,
- trik.

SOUVISLOSTI

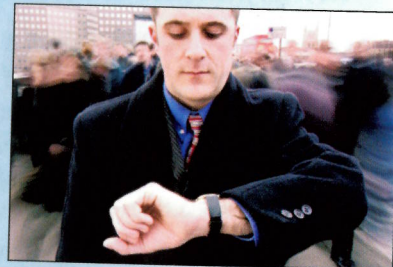
Celý život se rozhodujeme, zvažujeme okolnosti a volíme z možností

Už jen zvažování, zda: „...*koupit to dnes, nebo až příští měsíc, po výplatě...*“ je příkladem rozhodování se a volby mezi možnostmi.

„*Co když to bude příští měsíc levnější? Co když to ale příští měsíc již bude vyprodané, tu věc opravdu potřebuji...*“

Vidíte, že vůči zvažování možností ztrácíte čas (ve smyslu dlouhého uvažování zda to tedy uskutečnit či ne) a nakonec to pro vás bude zcela jistě znamenat také ztrátu peněz, už jen v podobě nutnosti útraty za kupovanou věc (tedy právě oně obětované příležitosti).

Podobně to může být při zvažování nového zaměstnání, při realizaci obchodu, zvažování koupě nemovitosti apod. Vždy nakonec něco obětujete a teprve následné období ukáže, zda vaše volba byla správná.

„Tak jsem to zdárně dokončil. Hrome, ale toho času, co mne to stálo...“

Obchodní zákoník v části věnované **nekalé soutěži** definuje několik způsobů chování, které jsou v rozporu s dobrými mravy hospodářské soutěže a jsou způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo i spotřebitelům.

Nekalá soutěž není přípustná, co se ovšem nezakazuje, je přehánění nebo triky. Existuje velmi úzká hranice mezi tím, co je již klamání a co je pouze přehánění nebo trik. Proto obchodní zákoník striktně definuje, co se rozumí onou nekalou soutěží, co tedy není v ekonomické činnosti povoleno. Jsou to:

- klamavá reklama,
- klamavé označování zboží a služeb,
- vyvolávání nebezpečí záměny,
- parazitování na pověsti podniku, výrobků či služeb jiného soutěžitele,
- podplácení,
- zlehčování,
- srovnávací reklama,
- porušování obchodního tajemství,
- ohrožování zdraví spotřebitelů a životního prostředí.

Klamání

Nejčastějšími případy nekalé soutěže (se kterými jste se možná již seznámili) jsou první tři zmiňované případy.

V § 45 se věnuje **klamavé reklamě**. Stojí v něm: „*Klamavou reklamou je šíření údajů o vlastním nebo cizím podniku, jeho výrobcích či výkonech, které je způsobilé vyvolat klamnou představu a zjednat tím vlastnímu nebo cizímu podniku v hosp. soutěži prospěch na úkor jiných soutěžitelů či spotřebitelů.*“

- **Příklad:** Co byste řekli tomuto způsobu soutěže. „*Nejezte jablka z obchodního domu XY, jsou červivá. Jezte naše jablka, obsahují 10x více vitamínů než všechna ostatní.*“

Tato reklama je nepravdivá a je otázkou hodnou dalšího posouzení, zda se nejedná ještě o jednání, které by mohlo být posuzováno jako pomluva (podle občanského zákoníku).

§ 46 se týká **klamavého označení zboží a služeb**. Klamavým označením může být např. i takové nesprávné označení zboží (služeb), k němuž je připojen dodatek sloužící k odlišení od pravého původu. Týká se to výrazů „*druh*“, „*typ*“, a „*způsob*“ a označení je přesto způsobilé vyvolat o původu zboží či služby mylnou domněnku.

- **Příklad 1:** „*Pravé máslo*“ (a k tomu malým písmem „*Druh pomazánkového másla*“).
- **Příklad 2:** „*Pravé domácí klobásy*“ (a opět k tomu malým písmem na druhé straně je uvedeno složení, z něhož vyplývá, že „*Obsah masa je necelých 50 %*“). Při následném rozboru potravinářskou inspekcí se pak zjistí, že v těchto klobásách kvalitní maso prakticky téměř není.

Není jablko jako jablko...

Z čeho asi jsou..?

Přehánění

Klamání je samozřejmě nepřípustné a takový výrobce či soutěžitel může být potrestán. Např. pokutou, stažením produktu z trhu, zákazem prodeje apod.

Přehánění není klamání, protože z textu je nám jasné a zřejmé, že text není lživý (může být pravdivý), ale pouze přehání.

- **Příklad:** „*9 z 10 zubařů preferují zubní pastu XY.*“

Z textu vidíme a poznáme, že autor přehání. Jsme ale schopni to rozpoznat a spíše to u nás vyvolá pobavení než rozhořčení nad nepravdivostí takového sdělení (text může být skutečně pravý).

Triky

Triky jsou poslední kategorií z této stupnice, které rovněž nepodléhají trestu. Jsou spíše rovněž úsměvné a zábavné.

- **Příklad:** již zmíněné motto „*Naše vydavatelství vám vytiskne vše kromě falešných bankovek (a v případě potřeby i to).*“

Praktiky obchodníků jsou různorodé. Ve snaze prodat výrobek (či službu) jej „zabalí do líbivého marketingového obalu“ a ten, kdo by se řídil domněnkou, že „*..přeci, když to píšeš, tak to asi bude pravda...*“ může (jak se lidově říká) „hořce splakat nad výdělkem“. **Důvěrujte, ale na druhou stranu prověřujte.**

• CHRAŇTE SI SVÉ PENÍZE NA ÚČTU

„Člověk, který se usmívá, když mu jde všechno špatně, už přemýšlí, na koho shodí vinu.“

Murphyho zákon, Arthur Bloch

Dáváte si pozor na svoji peněženku, byť v ní máte jen malý obnos? My také, ona i ztráta dvou stovek zamrzí.

Divili byste se ale, kolik lidí lehkomyšlně přistupuje ke svým penězům, které mají na bankovním účtu. Říkáte, že tam jsou přece v bankovních trezorech v bezpečí? Ne tak zcela, pokud k nakládání s nimi budete přistupovat lehkomyšlně.

Pravidelně se v médiích objevují zprávy, že dotýčným „zmizely peníze z účtu“. Samy od sebe nikoliv, byly prostě zcizeny, a to s pomocí samotného držitele konta s těmito penězi. Jak je to možné?

1. Držitel konta nakládá lehkomyšlně s přístupovými údaji k platební kartě

- Pokud budete mít PIN k platební kartě napsaný na plastickém obalu karty (či na papírku vloženém do peněženky) a tyto ztratíte, je to přirozeně otevřená cesta pro zloděje.

Vaše počínání: Nikdy nezapíšíte (a volně neukládejte) přístupové údaje k platební kartě! Pamatujte si je!

2. Neomezené či velmi vysoké denní výběry z platební karty

- Pokud má vaše platební karta neomezený (či velmi vysoký) limit denního výběru, může se stát, že než se vám při ztrátě (či zcizení) podaří telefonicky kartu zablokovat, podstatná část vašeho konta může být nenávratně pryč.

Vaše počínání: Nastavte si denní limity výběru k vaší kartě!

3. Co dělat při zcizení (ztrátě) platební karty?

- Pokud k tomu dojde, je třeba si toho co nejdříve všimnout a neodkladně jednat. Můžete ještě zabránit větším škodám, zvláště pokud máte nastavený (omezený) denní limit výběru.

Vaše počínání: Okamžitě kontaktujte nepřetržitou zákaznickou službu banky, u které máte vedený účet a žádejte zablokování platební karty.

4. Zneužití přístupu k bankovnímu účtu prostřednictvím internetu

- Přišel vám e-mail tvářící se jako elektronická zpráva z vaší banky, ve kterém jste byli žádáni o neodkladnou odpověď spojenou se zasláním přístupového jména a hesla k vašemu účtu? Pokud byste tak učinili, s jistotou předáte přístupové údaje ke svým penězům útočníkovi. **Jedná se totiž o podvodný e-mail, který se maskuje jako oficiální zpráva přicházející z vaší banky. Jedná se o velmi nebezpečný typ útoku.**

Obdobně – pokud byste například klepli na odkaz v e-mailu, byli byste přesměrováni na stránky, které „nachlup přesně“ vypadají jako oficiální stránky aplikace vaší banky. Je to však server útočníka, který by (při vyplnění přístupových údajů) opět nabyl plného přístupu k vašim penězům!

Vaše počínání: Nikdy (opravdu NIKDY!) neodpovídejte na tyto došlé e-maily a nepřistupujte k přihlašování k bankovní aplikaci prostřednictvím odkazu přítomného v e-mailu.

Banky nikdy o tyto údaje nežádají prostřednictvím e-mailu! To je vždy předmětem návštěvy klienta (tady vás) na přepážce příslušné expozitury banky ve vašem městě, kdy záležitost projednáte přímo s bankovními úředníky.

5. Jak s placením kartou v restauraci a obchodě?

- Jste v restauraci (třeba i v zahraničí) a rozhodli jste se platit útratu platební kartou. Dovolíte obsluze, aby s vaší platební kartou odešla od stolu (se slovy, že mají platební terminál „někde vzadu“)?

Vaše počínání: Nikdy toto nedopusťte! Svoji platební kartu musíte mít stále na očích!

V obchodě jsou platební terminály k dispozici u pultu s pokladnou, v restauraci obsluha musí přinést terminál až k vašemu stolu a musí vám umožnit skryté zadání PINu při potvrzování platby. Nevydáním karty se vyhnete nebezpečí opisu čísla vaší karty a pokusu o naskenování údajů z jejího magnetického proužku (nebo čipu). To samé platí o sdělování PINu vaší karty obsluze – tedy v žádném případě neposkytnout ani kartu, ani nesdělovat PIN!

Berte prosím těchto pár odstavců jako úvod k problematice praktických rad, tipů a typických životních událostí, které budou předmětem návazné publikace **Občanský a společenskovední základ – Ekonomie (cvičení)**.

Použitá a doporučená literatura

- [01] SOJKA, M., PUDLÁK, J. *Ekonomie pro střední školy*. 3.vydání, Fortuna Praha, 1999, ISBN 80-7168-680-8
- [02] VAVRLA, P., ŠAMÁNEK, J. *Ekonomika*. 2.vydání, VAŠA Opava, 1997
- [03] MLČOCH, J. *Financování podniku pro obchodní akademie*. Fortuna Praha, 1994, ISBN 80-7168-184-9
- [04] PREISLEROVÁ, D. *Ekonomika*. MC Nakladatelství Brno, 1997
- [05] ZLÁMAL, J. *Řízení podnikového hospodářství*. VÚP Olomouc, 2001
- [06] KOUBEK, J. *Základy moderní personalistiky*. Management Press, 1995
- [07] RADICE, F. *Banking Transactions*. 1st ed. Macmillan London, 1993
- [08] BITTO, O. *Šifrování a biometrika (aneb tajemné bity a dotyky)*. Computer Media, 2005, ISBN 80-86686-48-5
- [09] ZLÁMAL, J., MENDL, Z. *Ekonomie nejen k maturitě – 1. díl, obecná ekonomie*. 3. vyd., Computer Media s.r.o., 2010, ISBN: 978-80-7402-056-8
- [10] ZLÁMAL, J., MENDL, Z. *Ekonomie nejen k maturitě – 2. díl, Ekonomika podniku*. 2. vyd., Computer Media s.r.o., 2009, ISBN: 978-80-86686-99-8
- [11] BOBEK, P. *Financial services @ Internet. In Future of the Banking after the Year 2000 in the World and in the Czech Republic III*. 1. vyd., OPF SU Karviná, 1998
- [12] BRECHLEROVÁ, D. *Problems with a security of electronic banks. In Future of the Banking after the Year 2000 in the World and in the Czech Republic IV*. 1. vyd. Karviná: OPF SU, 1999
- [13] MOUDRÝ, M. *Marketing – základy marketingu (učebnice učitele)*. Computer Media s.r.o., 2008, ISBN: 978-80-7402-002-5
- [14] *Sbírky zákonů ČR*

Zdroj foto:

- [01] CELNÍ SPRÁVA ČR. *Kontrola skladu pracovníky Celní správy*. (Clo a celní politika – pravomoci celní správy, str. 66).
- [02] Wikimedia.org [on-line]. 2011. Dostupný z [www <http://www.wikimedia.org/>](http://www.wikimedia.org/).

OBČANSKÝ A SPOLEČENSKOVĚDNÍ ZÁKLAD

EKONOMIE

Jana Bellová
Jaroslav Zlámal
Zdeněk Mendl
Petra Navrátilová

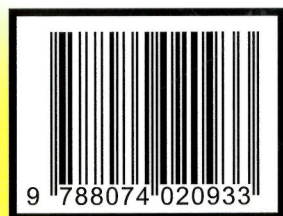
Ekonomie je velmi starou naukou; kořeny obchodování sahají až do pravěku a starověku. Úroveň a rozvoj společnosti závisí na tom, jakých dosahuje ekonomických výsledků. Ekonomická prosperita je založena na cílevědomém počínání všech – počínaje jednotlivcem, firmou a konče státem jako ekonomickým subjektem. Ekonomie a její poznatky se tedy vážou ke všem oborům lidské činnosti. Posláním této učebnice je poskytnout základní přehled o problematice ekonomie a orientace člověka ve světě ekonomiky a financí.

Titul zohledňuje stanovený obsah učiva vycházející z RVP Občanský a společenskovední základ. Učivo však bude vyhovovat i jiným školám, které mají ve vzdělávacím plánu zařazenu výuku práva.

Publikace zahrnuje tato témata:

- Základní ekonomické pojmy
- Úvod do tržního hospodářství
- Trh výrobků a služeb
- Ostatní trhy
- Doprovodné jevy tržního mechanismu
- Úloha státu v tržním hospodářství
- Národní hospodářství
- Banky a jejich význam
- Zahraniční obchod
- Cyklický vývoj tržního hospodářství
- Podnikání / Činnost podniku
- Daně a poplatky
- Zaměstnání
- Osobní finance
- Ekonomické povědomí člověka

Doporučujeme:

ISBN: 978-80-7402-093-3

Občanský
a společenskovední
základ • **PRÁVO**

Občanský
a společenskovední
základ • **PSYCHOLOGIE**

Občanský
a společenskovední
základ • **FILOSOFIE**

Computer Media s.r.o.
Hrubčická 495
798 12 Kralice na Hané
Česká republika

© Computer Media s.r.o., 2011
Tel.: +420 582 302 666
Fax.: +420 582 302 667
E-mail: info@computermedia.cz
Web: www.computermedia.cz

iškola.cz

 Videopřírůčky.cz
Nový způsob výuky počítačových programů

 VirtBook.cz

Nakladatelství a vydavatelství
Computer Media
Vzdelávání, které baví
www.computermedia.cz

Další literaturu nakladatelství
Computer Media s.r.o. naleznete
a můžete objednat na internetových
stránkách <http://www.computermedia.cz>